

Riberhus Slotsbanke.

En Beskrivelse fra 1835 med Indledning
og Noter fra 1941.

Ved Chr. Axel Jensen.

De Nødhjælpsarbejder, som forrige Aar gennemførtes paa Riberhus, vakte Opmærksomhed over hele Landet og fulgtes med særlig stor Interesse af den stedlige Presse. Videbegærligheden var ikke altid let at tilfredsstille saa hurtigt, som det ønskedes; naar en lille Murstump dukker frem af Jorden, kan det tage en vis Tid, inden man formaar at bestemme dens Alder og Betydning, og stundom naar man maaske slet ikke noget helt sikkert Resultat. Selvfølgelig kunde ikke alle Avismeddelelser blive lige korrekte, men det vilde ogsaa være urimeligt at forlange. Hovedsagen er, at et saadant Udgravningsarbejde i vore Dage kan anses for godt Avisstof. Thi hvis det ikke var Tilfældet, vilde det vel slet ikke blive sat i Værk. Selv et Nødhjælpsarbejde maa have sin Mening og sin Hensigt, og uden en udbredt og vaagen Forstaaelse af de historiske Mindemærkers Værdi og de arkæologiske Udgravningers Betydning vilde det have været utænkeligt, at Ribe Turistforening med Redaktør C. Willemoes i Spidsen, skulde have arbejdet utrætteligt for at faa Sagen gennemført, og at Regering og Rigsdag skulde have ofret store Summer for at faa oprenset Gravene omkring Slotsbanken og undersøgt og

bevaret dens sparsomme Murrester, lige saa lidt som Naturfredningsnævnet vilde have værnet Bankens Omgivelser, for at bevare det Sammenspil mellem Kulturminde og Natur, der gør Stedet saa skønt og stemningsfuldt.

De sidste, haarde Krigsaar har vel givet denne Indstilling ny Livskraft, men den var allerede paa Forhaand en Selvfølgelighed her i Danmark, fordi den er et logisk Resultat af den nationale Udvikling i de sidste tre, fire Menneskealdre. Det kan være nyttigt at minde om, at for kun godt et Hundredaar siden var den herskende Stemning en ganske anden. Trods Oehlenschläger og Grundtvig stod ikke blot det brede Folk, men ogsaa Autoriteterne ganske ligegyldige overfor et Fortidsminde som Riberhus. Voldstedet tilhørte dengang det Mathurinske Legat, som bestyredes af Stiftamtmanden og Biskoppen. Men dette forhindrede ikke, at Ruinerne vedblivende benyttedes som Stenbrud; den energiske, af Amtet højt fortjente Stiftamtmand W. J. A. Moltke, hvis Mindestøtte staar i Ribe Plantage, interesserede sig mere for de nye Landeveje end for Murresterne, og netop Chaussé'erne blev Aarsagen til Ruinernes sidste og grundigste Udplyndring, de gav paa en nem og billig Maade Vejmateriale i den stenfattige Egn.

Som et undskyldende Moment for denne Vandalisme kan anføres, at Arkæologien dengang endnu var i sin spæde Barndom og Studiet af de middelalderlige Mindesmærker næppe engang paabegyndt; den hjemlige Arkitekturhistorie dyrkedes kun af en eneste Mand i Landet. Datidens Historieforskere studerede Bøger og Papirer, men at kombinere de skriftlige Kilder med de bevarede Monumenter af Jord og Sten var ikke deres Sag. Som bekendt savnede Ribe ikke Historikere. Rektor ved Katedralskolen var 1814—45

den ansete og dygtige Skolemand Peter Nicolai Thorup, titulær Professor og Dr. phil. for et filologisk Arbejde om Cicero, aandeligt interesseret paa mange Omraader, dygtig Dilettantskuespiller, Digter baade paa Dansk og Latin og endelig ogsaa Forfatter af historiske Afhandlinger. Han ordnede sammen med sine Adjuncter Ribe Raadstuearkiv, og i de aarlige Skoleprogrammer for 1823 til 1843 udgav han og andre Latinskolelærere, især P. Adler, værdifulde Studier over Byens Historie. Blandt disse findes ogsaa en større Afhandling af Rektoren selv, hvis Emne er: »Historiske Efterretninger om Riberhus« (1835), et solidt og for sin Tid agtværdigt Arbejde, der vidner om et ikke ringe Kendskab til ældre Litteratur og Dokumenter. Men hvad han skriver om selve Slotsbanken, er unægtelig misforstaaet og mangelfuldt, og ikke med et eneste Ord nævner han den nedbrydende Virksomhed, som hans høje Foresatte, Stiftsamtmanden og Biskoppen, lod foregaa derude.

Heller ikke andre synes at have vovet sig frem med offentlig Kritik, men heldigvis var der dog en anden Latinskolemand, der bedre forstod at bruge sine Øjne, og som nedskrev Efterretninger om Slotsbankens Udseende og Skæbne i disse Aar, nemlig Adjunct *P. T. Hanssen* (1780–1841), en indfødt Ripenser, der selv har leveret et enkelt fortjenstfuldt Bidrag til Skoleprogrammernes historiske Studier. Om han har samarbejdet med Rektor Thorup, eller om han selv har tænkt at skrive om Riberhus, skal ikke drøftes, men hans Interesse for Slotsbanken viser sig i hans Forhandlinger med Commissionen til Oldsagers Opbevaring, der som bekendt var Nationalmuseets Forgænger baade i det egentlige Museumsarbejde og i Omsorgen for Mindesmærkerne ude i Landet.

Brevene er bevarede i Museets Arkiv.

I Maj 1834 indsendte han til Commissionen nogle Smaating, der var fundne paa Tomten af Riberhus*), og i Følgeskrivelsen til Commissionens Sekretær, den berømte Museumsmand Chr. Jürgensen Thomsen, bemærkede han bl. a.: »Jeg har i anden Anledning optaget en Profil og Grundtegning af Riberhuus Slotsbanke, som den nu sees, og hvorpaa der er angivet hvad man i de senere Tider har ved Eftergravning fundet af de levnede Grundvolde. Dersom De troer, at en slig Tegning kunde interessere, vilde De maa ske med et Par Ord underrette mig derom, og jeg skal da tilstille Dem samme engang i denne Sommer«. Slet saa hurtigt som lovet gik det ikke, men 3. Maj 1835 skriver Adjunkten bl. a: »Hermed lader jeg følge en Grundtegning med Profiler af Riberhuus, saaledes som samme nu viser sig. Af den dertil hørende Forklaring vil De kunne gøre Dem en nogenlunde Forestilling om, hvorledes denne Levning fra Fortiden viser sig, ifald jeg ellers har været saa heldig at fremstille samme saa tydeligt, som jeg ønskede. Skulde jeg derved have leveret et Bidrag, der kunde anses værdigt at indlemmes i den Samling af Tegninger, Musæet opbevarer, skal det være mig særdeles kjært. Iøvrigt maa jeg lade Dem bemærke, at Tegningerne ikke er udførte med mere Kunstfærdighed, end jeg var i stand til at præstere«.

Thomsens Svarskrivelse er ikke bevaret, men den er afsendt, thi 6. Aug. 1835 hedder det i et sidste Brev om denne Sag: »Det er mig kjært, at De er tilfreds med den indsendte Tegning, der hvor ufuldkommen den end er, dog kan give en nogenlunde Idee om Slotspladsen, og jeg glæder mig til det Haab at see Dem her, da det skal være mig en Fornøielse at føre Dem omkring og mundtligen oplyse, hvad

*) En Glasrude, Foden til et Vinglas og et Stykke af et Lerkrus.

der for den med det Locale Ubekjendte ei saa tydeligt kan skriftligen fremsættes«.

Hverken i disse Breve eller i den Tekst, som ledsager Tegningen, yttres Adjunkt Hansen nogensomhelst Forargelse om Ødelæggelserne. Han paakalder ikke Oldsagscommissionens Hjælp mod Vandalerne. Forklaringen paa Skolemændenes Tavshed er rimeligvis den, at man har været nøjsom og slaaet sig til Taals med et meget beskedent Resultat. Ad anden Vej vides det, at Stiftamtet allerede i 1833 til en vis Grad blæste Retræte og indstillede Demoleringsarbejderne. I en Skrivelse af 15. Juli 33 fra Stiftsøvrigheden til Stiftsrevisor bifaldtes den af Revisoren foreslaaede Betaling, 10 Skilling dansk Hamburger Courant pr. Cubikalen af de hugne Sten, som Byen og Private havde ladet opgrave paa Slotsbanken, og det fastsloges, at da Byen nu har faaet de Sten, den behøver, og det samme formodes at være Tilfældet med de private*), »ophører al Gravning i Slotsbanken for Fremtiden, naar ikke vor specielle Tilladelse forevises Hr. Stiftsrevisoren«, og desuden anmodes han »tjenstlig om behagelig at ville bringe i Erindring, at de Steder, hvor Sten er opgravede, snarest muligt foranstaltes tilkastede og jævnedes for saa vidt det ikke allerede maatte være sket overensstemmende med vor Skrivelse af 6. Oct. f. Aar«.

Aaret 1833 synes da at betegne Afslutningen af den halvandenhundredaarige Nedbrydningsperiode i Riberhus Historie. Sivene bredte sig i Gravene, og

*) Hvor mange Kubikalen Sten Byen havde faaet til Skibbroen, skulde nøjere undersøges. 37 Kubikalen var anvendt til Apoteker Stöckens Fortov, 12 á 16 Kubikal. til hans Gaard, 6½ Kubikal. til Mad Dessauer og et ikke nøjere bestemt Antal til Mad. Eilschou. De ved Gravningerne opkastede utilhugne Sten kunde overlades Byen uden Betaling, men private skulde betale 12 Skilling Hamb. Cour pr Læs. — Skrivelsen er refereret efter en Afskrift i Nationalmuseets Arkiv.

Faarene græssede roligt paa Banken. Senere Angreb paa Stedet blev lykkeligt afslaaede. Da en Ribe-Comite til Byens Forskønnelse 1850 anmodede om Tilladelse til at beplante Banken, svarede Indenrigsministeriet nej, fordi Thomsens Efterfølger, J. J. A. Worsaae fraraadede denne Tanke meget indstændigt. Han fremhævede Voldstedets minderige Historie og dets imponerende Beliggenhed i den flade Egn. Beplantningen vilde vanskeliggøre en Udgravning, som allerede var bragt paa Bane af Hs. Majestæt Kongen, og Træerne vilde hindre Beskueren i at danne sig en klar Forestilling om Voldbankens Form. »Hvad Ribe By vilde vinde ved at erholde en Træplantning paa Voldbakken, vilde den derfor paa den anden Side tabe ved at maatte opgive en fri og let tilgængelig Oversigt af en yderst mærkelig, til Byens og hele Landets Historie paa det Nøjeste knyttet Fortidslevning.« Det er en ny Tids Tone, vi her for første Gang hører!

1873, da Ribe skulde have Jernbane, ønskede Borgerne Stationen lagt ved Havnen, uden Hensyn til, at Voldstedet da maatte gennemskæres af Banelinien. Men Faren drev over, og 1874 forhindrede Worsaae Amtssygehusets noget mindre voldsomme Plan om Anlæg af en Iskælder i Banken.

Men bortset fra det lille Udgravningsforsøg, som Kong Frederik 7. fik iværksat, og som ikke har efterladt sig skriftlige Spor, lokkede Riberhus ikke Arkæologerne til et nøjere Studium. Rimeligvis har netop Adjunkt Hanssens Beskrivelse skræmmet Museums mændene. Den eneste Mand, der i det 19. Aarhundrede har søgt at trænge ind i Slotsbankens Problemer, var ikke en Videnskabsmand af Faget, men en norsk Dilettant, en Medarbejder ved Norges geografiske Opmaaling, Sektionschef W. Mathiasen i Kristiania.

Dansk af Herkomst havde han fattet en brændende Interesse for det fjærne Fortidsminde, og skønt han selv næppe nogensinde havde set det, udarbejdede han i 1890erne, endda i flere reviderede Udgaver, Grundplaner og Modeller af det forsvundne Slot. Exemplarer af Planerne skænkede han baade til Nationalmuseet og til den antikvariske Samling i Ribe, og en lille Model staar nu i Ribes Kunstmuseum. En større Model naaede aldrig til Danmark, og den rørende Ihærdighed var noget af en Tragedie. Han studerede flittigt de gamle Lensregnskabers og Synsforretningers Oplysninger om Bygningerne og de faa eksisterende Billeder af Slottet, dels det bekendte Ribeprospekt i Braunius' »Teatrum urbium« (det store Værk om Europas Byer, der udkom i Köln o. 1580, og hvortil den kgl. Statholder i Hertugdømmerne, den lærde Adelsmand Henrik Rantzau, skaffede ham Materiale fra den danske Konges Lande), dels den signaturmæssige, ganske ukorrekte Fremstilling paa Bykortet i Danchwerths Landesbeschreibung der zwei Herzogthümer Schleswich und Holstein (1652), der benyttede Kartografen Johannes Meiers Forarbejder. Men Mathiasen savnede de nødvendige Forudsætninger til at kritisere sine Kilder, og hans Resultater blev derfor sørgeligt forfejlede. Forledt af de gamle Regnskabers vekslende Navne paa Slottets enkelte Bygninger anbragte han paa Banken adskillige Huse, som aldrig har existeret, og han placerede dem alle parallelt og efter rette Vinkler, skønt de i Virkeligheden har ligget ganske skævt. De Billeder af Slottet, som senere er fremkomne i Ribe, og som bygger paa Mathiasens Resultater er derfor alle misvisende.

Naar det gik saa galt, var det ikke mindst, fordi han ikke vilde anerkende Hanssens Oplysninger fra 1835 og ganske skød dem tilside. De kom først virkelig

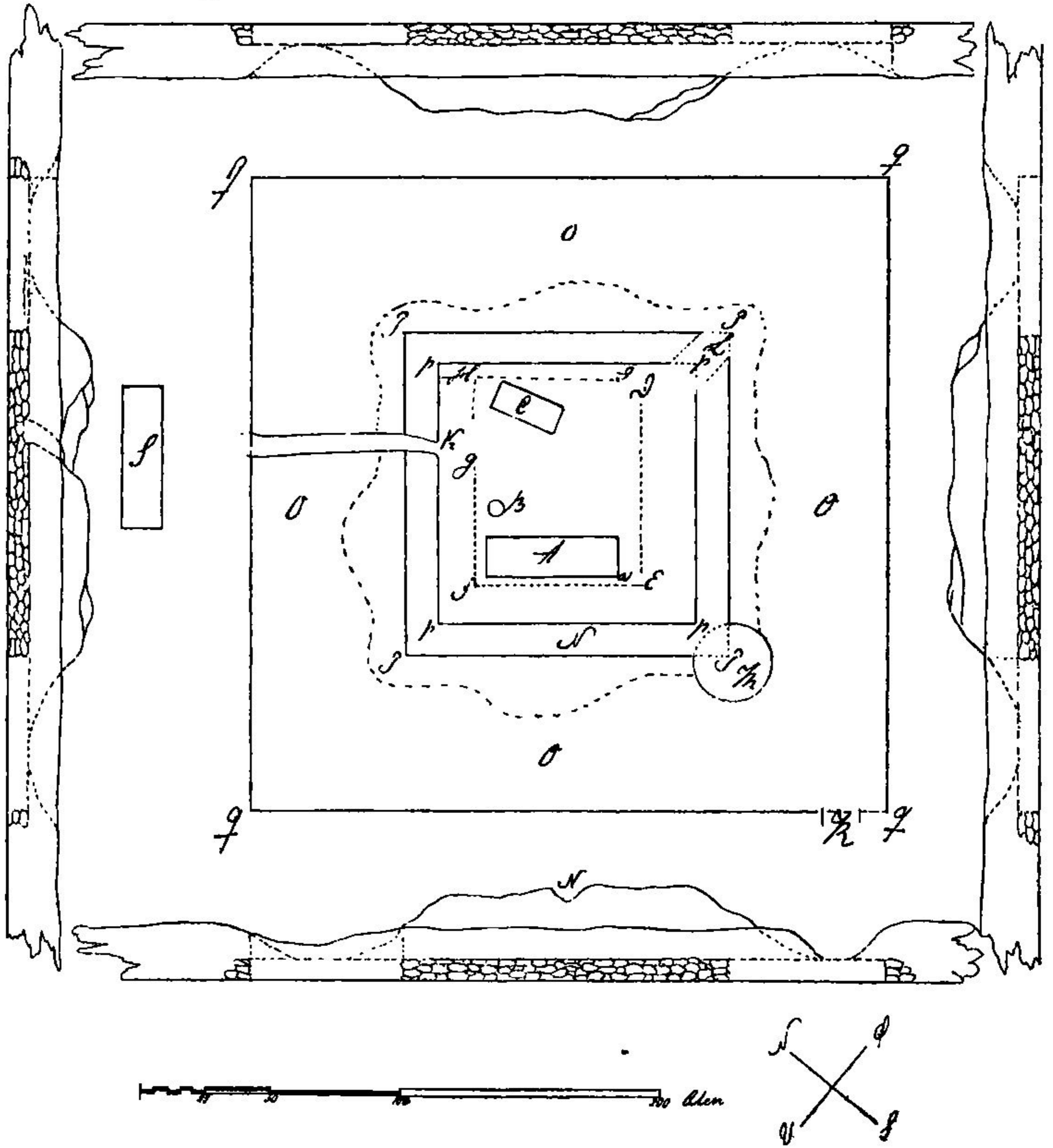
til Nytte i 1908, da Ribe Turistforening bevægede Nationalmusæet til at foretage en lille Prøvegravning paa Slotsbanken. Ved denne Lejlighed ydede de god Vejledning til at finde og forklare de enkelte Murrester, som da blev konstaterede, og deres Paalidelighed bestod Prøven, hvilket er fremhævet i en lille Avisartikel, som Forf. af disse Linjer skrev i Ribe Stiftstidende 27. Juni 1908.

Nu, efter de langt mere omfattende Gravninger i 1941, kan der selvsagt tegnes et langt bedre og nøjagtigere Kort over Slotsbanken og dens Ruiner end den lille Skitse, der ledsagede den nævnte Avisartikel. Men de Hovedtræk, som blev paapeget i 1908, har vist sig rigtige, og atter har Adjunct P. T. Hanssens Oplysninger gjort deres Gavn. Selv om der senere vil fremkomme et lille Skrift om Udgravningens Resultater, fortjener hans Arbejde at blive kendt i videre Kredse. Det giver et mærkeligt Billede af Riberhus' sidste Fornedrelsestid, og de tilføjede Noter vil fremhæve, hvor sundt og rigtigt den gamle Latinskolelærer har set og ræsonneret ud fra sine mangelfulde Forudsætninger.

Forklaring om Grundtegningen og Profilerne af Riberhus.

A. Her har rimeligen Hovedbygningen staaet. Grundvolden er i Begyndelsen af dette Aarhundrede i 1801–2 opbrækket, og Gruset anvendt til en Vei norden for Byen, som af daværende Stiftamtmand Moltke blev anlagt. I Kjeldereren skal man fundet Levninger af Viinfade. Da man ikke i antiquarisk Hensigt foretog Eftergravninger, men blot søgte Grus, kan der ei gives nogen fuldkommen Oplysning om denne Grundvolds

Plan og Profiler af Riberhusis Slotsplads. 1834.

Riberhus, tegnet af Adjunct P. T. Hanssen 1834.

Udenom Grundplanen ses Profilerne, der viser Konturer af Bankens fire Sider og Tværsnit af Gravene. A, B, C, D, E og L. Rester af Bygninger og Mure (B. Brønd?). E, F, G, H, I. Slotsbankens Randvolde. K. Nedgangen til Broen. M. Borgens søndre Hjørnetaarn. N. Kloak. O=O. Gravene. P=P. Slotsbankens nedre Omkreds. p=p. Slotsbankens øvre Omkreds. q=q. Gravenes ydre Omkreds. R. Kanal. S. Bygningstomt (i Staldgaarden).

Beskaffenhed, og jeg har optaget Tegningen efter den Fordybning, som ved Eftergravningen var dannet. I det sydlige Hjørne, betegnet med Litr. a, fandtes endnu 1833 Hjørnemuren af 2 Alens Tykkelse. Grunden bestod af i det mindste fire Lag svære Kampestene. Dette Stykke Muur blev nedbrudt til Opfyldning ved et Vejanlæg og Kampestenene til Brolægning ved Toldbodgaarden.¹⁾

B. Her er det Sted, hvor Brønden har været. Nu er der kun en ubetydelig Fordybning, men i min Skoletid (fra 1789–98) var den langt større.²⁾

C. Paa denne Plads er Grundvolden til en Bygning opbrækket i Aarene 1800–1 til Vejanlægget. Fordybningerne, som Følge af Eftergravningerne, antyder Bygningens Beliggenhed tydeligen.³⁾

1) A. Den store Bygning udenfor Bankens sydvestre Randvold var ikke Slottets Hovedbygning, men tjente som Borgestuehus, Stegers, Bryggers og Bagers. Kimeligvis er den først bygget paa Christian 3's Tid, o. 1545. Grundstenene eftersøgte ikke ved Planeringen af Bankens Overflade 1941, da det allerede 1908 viste sig, at Nedbrydningen havde været saa grundig, at selv det nederste Lag Grundsten var tjærnede. Kimeligvis gemmer der sig dog endnu nogle af dem inde under Randvoldens indre Fod.

2) B. Den runde Fordybning er sporløst forsvundet. Om den virkelig har angivet Brøndens Plads, er meget tvivlsomt. Den kan ogsaa have været en Levning af et nedbrudt Vindeltrappetaarn, den stod op til Porthuset, selv om det ikke vides, hvorvidt dette var rundt eller firkantet.

3) C. Fordybningerne saas endnu før Planeringsarbejderne 1941 som Sænkninger i Terrænet, og baade nu og i 1908 fandtes Kampestensfundamenter, svarende til Hanssens Kort. Han har ikke vidst, at den Bygning, de har baaret, var sammenbygget i T-Form med Slottets Hovedbygning, Fruerstuehuset, hvorigennem Porten fra Broen og Opkørselen førte ind i Slotsgaarden. 1908 blev den til C. svarende Bygning bestemt som »Mælkehuset« med Pigernes Kammer, men dette er næppe rigtigt. I Virkeligheden kan det ikke med fuld Sikkerhed siges, hvorledes Kongens Kammer og Mælkehuset har ligget i Forhold til Fruerstuehuset. Det kan dog fastslaaes, at de tilsammen dannede Slottets »store nordre Hus«, og at Mælkehuset laa til venstre for Porten. Selve Fruerstuehuset var en middelalderlig Munkestensbygning, vistnok fra 13- eller 1400'erne.

D—E. I den Direction, som den puncterede Linie betegner, er ligeledes opbrækket en svær Grundvold, men om den har været uafbrudt saa lang, som Linien antyder, kunde den af Arbejderne, som havde haft dermed at gjøre, ei erindre.⁴⁾

E—F—G. Disse puncterede Linier antyde en Forhøining, hvis høieste Punkt findes ved Litr. E.⁵⁾

H—J. Denne puncterede Linie betegner en mindre Forhøining.⁵⁾

Det maa bemærkes, at disse Forhøininger ikke danne nogen lige Linie; de skraae ofte mere eller mindre ned imod den inderste Plads, der maa antage at have været Slotsgaarden, og Pladsen imellem de puncterede Linier og de Linier, der begrænse Slotsbanken (Litr. p) danner især paa Siderne mod SV og NV her en temmelig Fordybning i Midten.

K. Den Plads, hvor Nedgangen har været til Broen. Det murede Broehoved, med Quadersteen beklædt, blev nedbrækket i Aaret 1833.⁶⁾

L. Dette Sted blev i Aaret 1792 udgravet, og der fandtes to svære Mure, der stode paralel med hinanden, og som paa Grundtegningen ere betegnede med puncterede Linier. Deri vare Stabler af en Arms Tykkelse, saa at der maa have været anbragt en Port.

De nedbrækkede Mure blev anvendte til Opfyldning paa den ophøiede Vei sønden for Byen, der i

4) D-E. »Grundvolden«, som Arbejderne ikke kunde gøre Rede for, har ikke baaret nogen større Bygning, men efter de 1941 fremdragne Rester at dømme er den kun en Stenkantning mellem Randvolden og de lette Smaabygninger (Vognskjul og Smedie), der laa paa Borggaardens sydøstre Side.

5) E—J. Forhøjningerne er de nævnte, endnu bevarede Randvolde om Borgens øvre Plateau. Paa de laveste Steder, især mod Nordøst, er de nu blevet noget forhøjede 1941.

6) K. Den nuværende Overgang over Gravene ligger paa samme Sted som den gamle Slotsbro.

ovennævnte Aar næsten aldeles var ødelagt ved den store Vandflod, hvilken omtrent var ligesaa høi som den, der indtraf 1825.⁷⁾

M. Paa denne Plads var en overordentlig svær Masse af Muur, der opfyldte den hele Plads, som ved Cirkelslaget paa Grundt: under Litr. M: er betegnet. Denne Masse, der ikke var bedækket med nogen Jordskorpe, var i det Mindste 6 Alen høi, og dens Gjennemsnit omtrent 30 Alen. — Mangfoldige Læs Gruus førtes herfra 1792 til ovennævnte Veis Opfyldning, og Quaderstenene, hvormed Murens Fod var beklædt, solgtes til Fordel for Grundens Eier, det Mathurinske Legat. — Grundstenene blev i Aaret 1829—30 optagne, og anvendte til den ny Landevej, som fører til Kolding. Her har rimeligen været eet eller maaske to Taarne til at forsvare den Kanal fra Aaen til Gravene, hvis Indløb paa Grdt: er antydet under Litr. R.⁸⁾

N. Paa dette Sted blev 1800 fundet en hvælvet Gang, som førte ned til Gravene. Saavidt jeg har kunnet erfare, har den dog næppe været saa stor eller

7) L. Her foreligger maaske en Fejltagelse, hvilket ikke kan undre, da Murene siges at være fremgravne allerede 1792. Der er 1941 ikke foretaget Gravninger ned langs Voldskrænten, hvor Murene efter Hanssens Plan at dømme skulde have staaet, og det tør ikke helt benægtes, at der her virkelig har været en Nedgang til Slottets Hjørnetaarne. Men en saadan omtales ellers ikke, og den andenhaands Meddelelse sigter langt snarere til Resterne af den Bygning, »Skriverstuehuset«, der stod lige indenfor Bankens Østhjørne. Her fandtes 1941 mægtige, taarnagtige, 2 Meter svære Mure fra den yngre Middelalder, som nu overdækkes og bliver tilgængelige for de besøgende.

8) M. Murmassen er identisk med de 1941 fremgravede Levninger af den store »Runddel« nedenfor Bankens Sydspids, et lavt Fæstningstaarn fra Christian 3's Tid (ca. 1545). Lignende Fundamenter til mindre Hjørnetaarne er afdækkede ved Bankens Øst- og Nordspidser, og trods Hanssens Bemærkninger i det følgende har der været en fjerde Runddel ved Vestspidsen. Men denne sidste har ikke været saa dybt og solidt funderet som de andre og er derfor blevet helt bortbrudt.

høi, at den kunde passeres af Mennesker, og har maaske været en stor Kloak.⁹⁾

O. O. O. O. Gravene.

P. P. P. P. Forestille Slotsbankens nederste Omkreds, hvilken har været beklædt med en svær Muur, der udvendig bestod af Quaderstene, hvoraf en stor Mængde til forskjellige Tiden er udgravet. De puncterede Linier uden om samme antyde Grændsen af Jordvolden, som paa forskjellige Steder maa antages at være skudt ned.¹⁰⁾

p. p. p. p. Betyder Slotsbankens øverste Omkreds.

q. q. q. q. Angive Gravenes Omkreds neden til, hvilken har været besat med svære utilhugne Kampestene i det Mindste 3 Lag i Høiden. Et betydeligt Quantum blev fra den Side, som vender mod N: O: anvendt til Landeveien til Kolding i Aaret 1829–30.¹¹⁾

R. Her begynder en Kanal af betydelig Længde, som har sat Gravene i Forbindelse med den Arm af Nipsaae, som flyder sønden om Byen og Slotspladsen.¹²⁾

S. Her har staaet een eller flere Bygninger, hvis Grundvold, bestaaende af svære Kampestene, er anvendt til den af Stiftamtmand Moltke anlagte Vei i Aaret 1800–1801. Ved Eftergravningen fandtes Spor til et Arnested.¹³⁾

Saa vel paa den Plads, der kan antages at have været Slotsgaarden, som ogsaa paa den nordvestlige og nordøstlige Side uden omkring Gravene har været en

9) N. Stedet er ikke undersøgt 1941, men den hvælvede Gang har sikkert været et Spildevandsafløb af samme Art som den anselige Kloak, der nu er fremdraget midt for Bankens Sydøstside.

10) P. En Rest af Fodmuren, der ligesom Hjørnetaarnene er bygget under Christian 3, staar gemt i Skrænten paa Bankens Sydøstside.

11) Q. Gravens ydre Skraaninger er ikke nøjere undersøgte 1941.

12) Kanalsænkningen, der har ledet Vandet ind i Slotsgravene, er endnu bevaret.

13) S. Tomten hidrører fra et af Husene i Slottets Staldgaard udenfor Broen. Paa Stedet er der nu Kolonihaver.

Stenbroe, omtrent $\frac{1}{2}$ Alen under Jordens daværende Overflade. Denne blev opbrudt og anvendt til Veianlægget 1800.¹⁴⁾

Ved Eftergravningen i Aaret 1792 fandt man en Kanon, men paa hvad Sted har jeg ikke kunnet erfare. Om der ellers maatte være fundet Vaaben eller andre Antiquiteter, er mig ubevist, rimeligt er der fundet Adskilligt, der for Antiquaren kunde have haft Interesse; men da man ved de forskjellige Omordninger ikkun søgte Gruus og Kampestene, og vedkommende Foresatte næppe i fierneste Maade have havt Sands for Antiquiteter, naar det ei var puurt Guld eller Sølv, er det ikke engang tænkeligt, at Arbeiderne er gjorde opmærksomme paa, hvad der i saa Henseende kunde have haft Værdi.

Det er ellers sandsynligt, at, da Slottet under den ulykkelige svenske Krig 1657–59 var blevet ødelagt, og Lehnsændene fra den Tid ikke længer der havde sin Bolig, de Ting, der havde Værdi, ere borttagne derfra, inden Slottet aldeles blev nedbrudt.

Den med Quaderstene beklædte Muur, som omgiver Slotsbanken, havde paa enkelte Steder givet efter for Jordens Vægt, og var væltet ud imod Gravene, iøvrigt hviler den paa svære, i Jorden nedrammede Pæle.

Quaderstenene bestaae for det meste af Kamp, dog fandtes ogsaa adskillige Sandstene, og deriblandt nogle, som maae have været anbragte forhen paa andre Bygninger. Saaledes fandtes 1833 adskillige meget nydeligt udarbejdede Fodstykker til Søiler, ligeledes vare nogle formodentlig bestemte til Skydehuller; thi der fandtes nogle, som, naar de bleve sammenføiede, dannede en tragtførmig Huling, som syntes at antyde

14) Af Slotsgaardens stenpikkede Brolægning er der 1941 fundet sparsomme, spredte Rester.

denne Bestemmelse. Men over alt vare paa de Stene med Zirater disse vendte indad i Muren, og den glatte Side udad.¹⁵⁾

Den udvendige Side af Gravene mod N.V. og S.V. har, saa vidt jeg har eftersporet med Søger, endnu sin Beklædning af Kampestene. Paa den Side mod N.O. findes endnu det nederste Lag, hvilket Arbejderne ikke kunde faae op, da deres Redskaber ikke vare bequemme nok og Stenene desuden laae saa dybt, at Vandet fra Grunden forhindrede dem.

Naar man sammenligner denne Grundtegning med vedlagte Copie af den Grundtegning, der findes i Dankwerths Atlas, fremkommer nogle Uoverensstemmelser.

Da Dankwerths Tegning er forfærdiget 1652, altsaa nogle Aar, førend Slottet blev ødelagt, maatte man antage, at hans Tegning var paalidelig, men jeg tror det ikke. Thi dels findes nogle Urigtigheder i Byen selv, f. Ex.: 4 Strømme, der gjennemskære Byen, ligeledes en Gade, som nok næppe har existeret, dels forekommer den Urigtighed ved Slottets Grundtegning, at den Kanal, som forbandt Gravene med Aaen, er anbragt i Hjørnet, som vender mod V., i stedet for, at den burde have været ansat i Hjørnet mod S., hvor den endnu findes, og er paa min optagne Grdt: betegnet under Litr. K.

¹⁵⁾ Oplysningerne om Fodmurenes Kvaderklædning har vist sig korrekte. Disse Mure har ligesom Hjørnetaarnene hvilet paa en Pilotering af nedrammede Pæle, og ved Gravenes Oprensning er der fundet nedstyrtede Granitkvadre baade fra Fodmurene og fra Runddelene. De fleste Kvadre er af Granit, enkelte dog af Weser-Sandsten, den Stenart, der sammen med den rhinske Tuf er brugt i Ribe Domkirke. Mange af disse Sten ses at være taget fra nedrevne romanske Kirkebygninger (fra 1000'erne). Et Fodstykke til en Halvsøjle er nu opstillet i Stensætningen bag Dronning Dagmars Monument. De Sten, Adjunct Hanssen forklarer som hørende til Skydeskaar, maa have været Overliggere til Vinduer af den Art, der ses i enhver jydsk Granitkvaderkirke. Murværket omkring Slotsbankens Fod byggedes paa et Tidspunkt, da flere af Stiftsstadens katolske Kirker blev nedbrudt.

I Hjørnet af Slotsbanken Litr. C er tegnet et Taarn, men efter hvad jeg forhen har vist, maa der have været en Port, med mindre man kan antage, at Taarnet har været anbragt over de to Mure, som paa min Grundtegnning ere antydede ved Litr. L.

Paa Dw: Tegning findes et Taarn anbragt paa hvert Hjørne, hvilket ogsaa Terpager anfører, men den store Bastion, om man kan kalde den saaledes, der paa min Grdt: er betegnet med Litr. M, findes ikke antydet. Rigtignok forestilles en Runddeel paa alle 4 Hjørner, der dog næppe har været saaledes.

At der har været en Runddeel i det sydlige Hjørne, det er vist, og det kunne mange endnu Levende erindre, men derimod i Hjørnet mod V. dannede Murene, som blev udgravede 1833, fra den nordvestlige og sydøstlige Side en ret Vinkel, og der var ei mindste Spor til nogen videre Tilbygning. Det er muligt, at Taarnene have staaet paa det øverste af Slotsbanken, men der er ikke sket nogen Undersøgelse, saa vidt mig er bekjendt. — Paa den Prospect af Slottet, som findes foran i Terpagers R: C:, og som forestiller Slottet fra N. O., sees nederst paa Siden af Slotsbanken tre Udbygninger, der formodentlig skulle forestille Bastioner eller noget Lignende.¹⁶⁾ Hvorvidt Sligt har været der, kan jeg ikke afgjøre, men paa denne Side af Slotsbanken blev der i Aaret 1833 gravet efter hugne Stene, og Muren, beklædt med Quaderstene, fandtes i lige Linie, ligesom paa de to andre Sider, og aldeles intet Spor til, at nogen Udbygning havde fundet Sted.

Ribe, den 3. Mai 1835

P. T. Hanssen
Adjunct ved Cathedralskolen

¹⁶⁾ Billedet i Terpagers Ribebog, der er en Kopi efter Braunius, er paa dette Punkt urigtigt. Sml. Note 8.